

Tarkista sisältö lähteistä.
Lähteet viimeisellä sivulla.

Käytännön opas suomeksi kiroilevalle

Mestariluokka V-sanan käyttöön

AI-AVUSTEiset muistiinpanot CC-BY-SA Nina Mäki-Kihniä

V-sanan Mestariluokka: Kiroilijan Työkalupakki

1. Määritteet ja kielelliset vahvistimet

Rakenteita, joissa kiosana vahvistaa toista sanaa tai tunkeutuu sanan rakenteeseen.

- 🔧 Genetiivimuotoinen määrite adjektiivin yhteydessä: *vitun hidas*
- 🔧 Genetiivimuotoinen määrite adverbin yhteydessä: *vitun hyvin*
- 🔧 Genetiivimuotoinen määrite substantiivin yhteydessä: *tämä vitun auto ei kulje*
- 🔧 Adjektiivijohdos (vitullinen + X): *vitullinen kiire*
- 🔧 Sanan sisäinen käyttä (infaksi): *Dino-vitun-saurus*
- 🔧 Vertaus (kuin-rakenne): *juoksee kuin vittua kerrakseen*

3. Keskustelulliset ja rakenteelliset elementit

Tehtäviä, jotka liittyvät kiosanan sijoittumiseen puhevirrassa ja lausumien kehystämiseen.

- Substantiivinen käyttö lauseessa (itsenäinen nomini): *vittu, ei mulla oo aikaa*
- Kunjunktioalkuinen lause kiosanan jälkeen: *vittu että väsyttää*
- Sävpätkeli lauseen sisällä: *saatiin vittu turpaan*
- Huomionkohdistin tai vuoron lopetus: *se meni taas pieleen, vittu*
- Itsenäinen reaktiivinen vuoro (interjaktio): *voi vittu!*

5. Verbirakenteet ja kiteytyneet muodot

Rakenteita, joissa kiosana on osa predikaattia tai lukkiutunut perinteiseen muotoon.

- Verbijohdokset (predikaattiverbit): *tää vituttaa*
- Jussiivirakenteet (päivittelylisät): *vittu soikoon*
- Idiomi epäonnistumiselle: *meni vituksi*

2. Määränp ja intensiteetin ilmaisut

Ilmaisuja, jotka keskittyvät toiminnan tai asiantilan poikkeukselliseen paikointeen.

- Määränp ja intensiteetin ilmaisu adverbina (sti-johdos): *rahaa on vitusti*
- Määränp ja intensiteetin ilmaisu objektiin yhteydessä (partitiivi): *ei kiinnosta vittuakaan*

4. Kysymisten ja kielämisen vahvistaminen

Ilmaisuja, jotka sävyttävät kysymyksiä tai jyrkkää kielämistä.

- Kysymyslauseen vahviste (kysymyssana + partitiivi): *mitä vittua?*
- Kysymyslauseen vahviste (kysymyssana + inessiivi): *missä vitussa?*
- Kieltoverbittömät rakenteet: *vitut se mitään tiedä*
- Kielto + kiosana alukkeena: *no vittu ei*

6. Nimittely ja asiantilan kuvaus

Käyttötapoja, joissa kiosanalla viitataan suoraan henkilöön tai kuvataan subjektin tilaa.

- Nimittelysana (yhdysnäyt/derivaatat): *vittupää*
- Predikatiivinen käyttö (X on Y): *se on vittua se*

Kiroilu on kuin kienellinen välimerkki. Se voi toimia huomaamattomana pilkkuna, painokkaana huutomerkinä tai koko asiantilaan sävyttäväänä liimana.

Tabusana kirjassa? Työkalupakki suomentajalle

1. Ideologia

Käännökseen vaikuttavat vallitsevat arvot, uskomukset ja moraalinormit. Nämä voivat ilmetä suorana sensuurina tai epäsuorina markkinoiden ja maun odotuksina, jotka rajaavat, mitä voi sanoa ja miten.

Tabukieli tuo näkyväksi ideologian ja poetiikan jännitteet. Kysymys ei ole vain siitä, onko sana "sopiva", vaan kenelle, minkä normien mukaan ja millä seurausilla.

2. Poetiikka

Kohdekulttuurin kirjalliset käytännöt (esim. genrevaatimukset) ja käsitykset kirjallisuuden tehtävästä (vihde, opetus) muovaavat kääntäjän tyylili- ja rekisterivalintoja.

SUOMENTAJAN TARKISTUSLISTA: 5 ASKELTA PERUSTELTUUN RATKAISUUN

1. Määritä konteksti: Mihin "alasysteemiin" käännät?

Sama tabusana toimii eri tavoin arvostetussa kaunokirjallisuudessa, dekkarissa, nuortenkirjassa tai akateemisessä julkaisussa. Tunnista julkaisun ja markkinan asettamat reunaehdot.

2. Erota sanan kolme ulottuvuutta

Älä niputa näitä yhteen:

1. Viittauskohde (mitä sana kirjaimellisesti tarkoittaa),
2. Pragmaattinen teho (mitä sana tekee: loukkaa, yhdistää, uhkaa),
3. Kulttuurinen indeksi (mitä sana viestii puhujasta: luokka, aikakausi, alue).

Käännä ennen kaikkea sanan suorittamaa sosiaalista tekoa.

3. Säilytä lähdetekstin

Jos tabusanan tarkoitus on rikkoaa normeja, älä normalisoit käänöksessä. Varo, ettei shokkivaikutus latistu muotoon "näinhän ihmiset puhuvat".

4. Erota herjet yleisestä kiroilusta

Kaikki tabut eivät ole samanarvoisia. Yleinen kiroilu on usein tehokeino tai henkilöhahmon piirre. Identiteettiin kohdistuvat herjet kantavat mukanaan historian väkivaltaa.

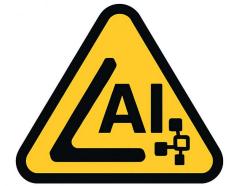
Käännä herjan loukkaava funktio, älä välittämättä etsi sille suoraa sanavastintetta.

5. Rakenna perustelut sidosryhmille

Kustantajalla, toimittajilla ja markkinoinnilla on oikeus puuttua valintoihin.

Kustantajalla, toimittajilla ja markkino puuttua valintoihin.

Laadi etukäteen selkeä perustelu strategiallesi: mitä tabusana tekee kohtaoksessa, miksi heikompi vaihtoehto väärästäisi teosta ja miten linja säilyy läpi kirjan.

INCLUDES
AI-GENERATED
CONTENT

‘Vittu’-sanan ekosysteemi

Yksi sana, mona kielellistä roolia.

V-sana: Kielen monitoimityökalu

Irvine Welshin *Trainspotting* romaanin analyysi (Paavilainen, 2010) paljastaa englannin kielen fuck-sanan monipuolisuuden. Suomenkielinen vastine, *v-sana*, on aivan yhtä voimakas. Avataan linkkuveitsijatutkitaan kuutta perustyökalua, joilla vapautetaan sanan koko potentiaali.

Kiroilu ei ole voimalaji. Se on taitolaji.

Useimmat käyttävät kiosanoja kuin moukaria: toistaiseksi, ennalta-arvattavasti ja loppujen lopuksi tehottomasti. Todellinen mestaruus piilee nyansseissa, , monipuolisuuudessa ja tarkkuudessa. Tämä opas purkaa suomen kielen tehokkaimman työkalun – V-sanan – osiin ja opettaa, miten sitä käytetään kirurgisella tarkkuudella.

Älä kiroile turhaan. Kiroile tarkoituksellä.

Kiroilu palvelee yhtä kolmesta ydintarkoituksesta.
Tunnista tavoite, ennen kuin kiroat.

Psykologinen

Puhtaan tunteen purkaminen.
Tavoitteena on lievittää
kipua, vihaa tai yllätystä.
Lähes itkun kaltainen
luonnollinen reaktio.

Sosiaalinen

Ryhmädynamiikan hallinta.
Tavoitteena on joko luoda
ryhmähenkeä ja
yhteenkuuluvuutta tai rakentaa
omaan imagoa (esim. kovuus,
kovuus, läheisyys).

Kieellinen

Sanoman tehostaminen.
Tavoitteena on antaa viestille
lisäpainoa, luoda omaa tyylit
tai rikkoja normeja.

Kiroilulla on oma kieliooppinsa

Kiroilua voi luokitella sen tehtävän ja rakenteen mukaan. Ljungin (1984) malli jakaa voimasanat kahteen pääryhmään: Kiroilua voi luokitella sen tehtävän ja rakenteen mukaan. Ljungin (1984) malli jakaa voimasanat kahteen pääryhmään:

1. Itsenäiset ilmaisut:

Toimivat yksin, usein huudahduksina tai reaktioina. Ne eivät ole osa lauseen kielopillista rakennetta.

Kohdentamattomat: Yleinen tunnepurkaus.
Esim. "Helvetti!", "Voi vittu!"

Kohdennetut: Suunnattu tiettyyn kohteeseen.
Esim. "Painu helvettiin!", "Senkin paska!"

2. Epäitsenäiset ilmaisut:

Toimivat osana lauserakennetta, normaalien lauseenjäsenten tavoin. Tässä piilee voimasanojen todellinen kienellinen monimuotoisuus.

Määritteenä:
"helvetin idiootti"

Painotuselementtinä:
"Missä helvetissä hän on?"

Subjektina:
"Kusipää lähti."

Predikaattina (verbinä):
"Tietokone vittuilee minulle."

Tämä järjestelmä paljastaa, että voimasanat eivät ole vain irrallisia lisäyksiä, vaan ne voivat tunkeutua kielen ydinrakenteisiin.

Työkalu 1: ISKUVVOIMA (Moukaritekniička)

Käyttötarkoitus: Puhtaaseen, räjähtävään tunteenpurkaukseen. Ihanteellinen työkalu äkillisen kivun, yllätyksen tai turhautumisen hetkiin. Vastaan funktionaalisesti 'itsenäistä ilmaisua'.

Esimerkkejä:

- Peruspurkaus: 'Vittu!'
- Vahvistettu purkaus: 'Voi vittu!'
- Kieltävä purkaus: 'Ja vitut!'

Työkalu 2: TOIMINTA (Vääntötyökalu)

Käyttötarkoitus: Kuvaamaan toimintaa (tai toimimattomuutta) halveksuen tai turhautuneesti.

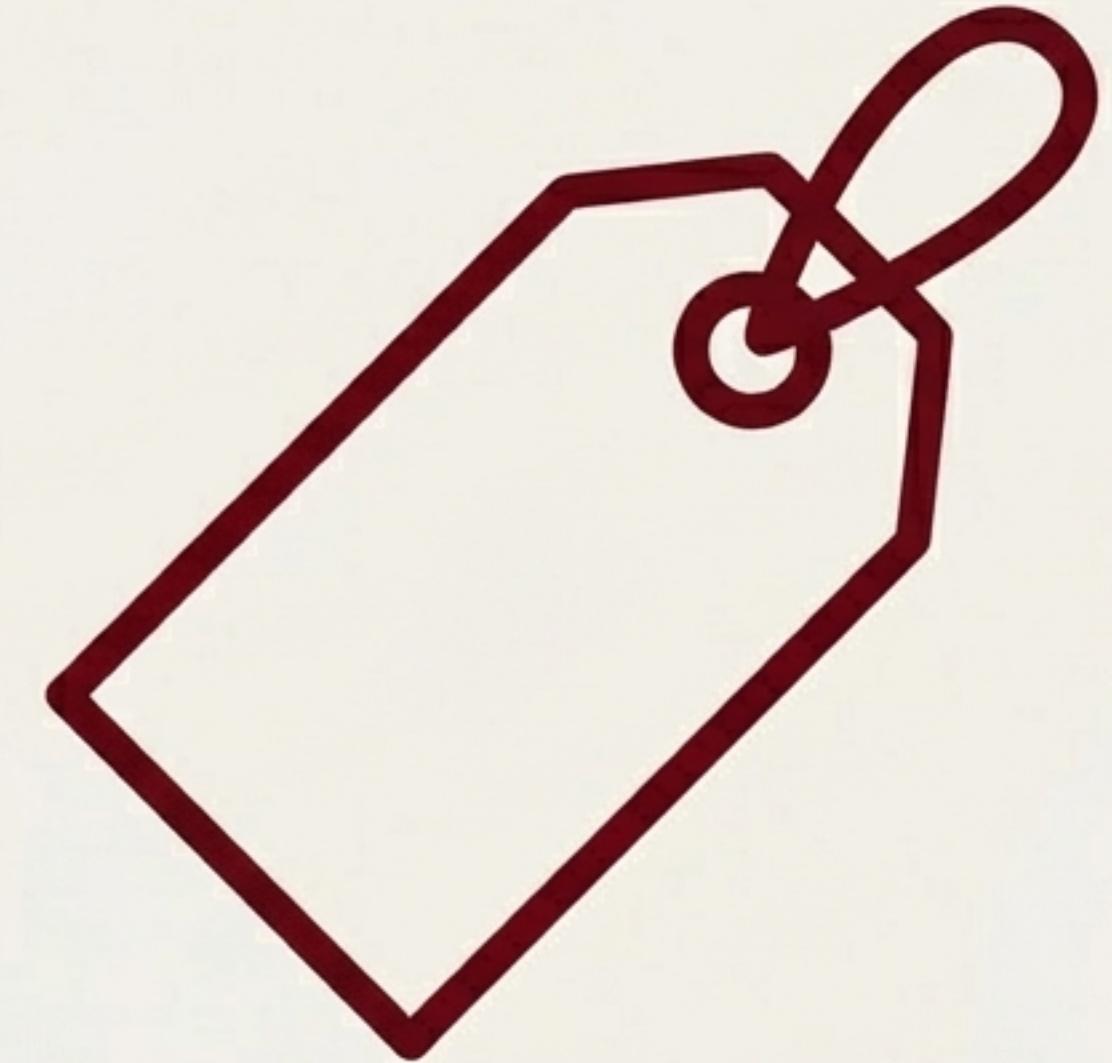
Esimerkkejä:

- Kuvaamaan **epäonnistumista**: "Kaikki meni vituiksi."
- Kuvaamaan **häirintää** tai **provosointia**: "Älä vittuile."
- Käskemään **poistumista**: "Painu vittuun."

Työkalu 3: NIMEYS (Yleisnimike)

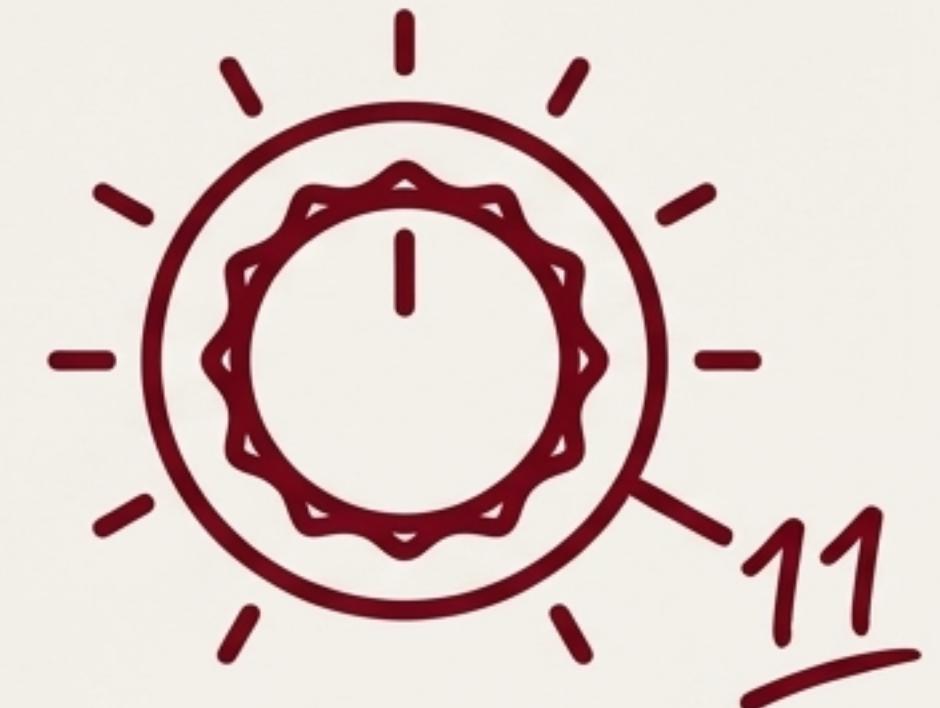
Käyttötarkoitus: Monikäyttöinen korvike lähes lähes mille tahansa substantiiville. Ilmaisee halveksuntaa, turhautumista tai hämmennystä.

Esimerkkejä:

- Henkilöstä: “**Se vitunpää** teki sen taas.”
- Asiasta: “Mikä **vittu** tätä laitetta vaivaa?”
- Kysymyksenä: “**Mitä vittua** täällä tapahtuu?”

Työkalu 4: VAHVISTIN (Volyymisäädin)

****Käyttötarkoitus**:** Ylivoimaisesti yleisin ja monipuolisin funktio. Käytetään minkä tahansa adjektiivin tai adverbin voimistamiseen. Tämän työkalun hallinta on avain sujuvaan ja luontevaan kiroiluun.

****Esimerkkejä**:**

- **Adjektiivin vahvistajana:** "Tämä on **vitun** hyvä."
- **Adverbin vahvistajana:** "Ajoin **vitun** nopeasti."

Työkalu 5: SÄVYTYYS (Mauste)

Käyttötarkoitus: Lisää lauseeseen rytmää, painotusta tai tunnesävyä muuttamatta sen ydinmerkitystä. Kieliopillisesti 'tarpeeton', mutta tyylillisesti olennainen.

Esimerkkejä:

- 'En mä, *vittu*, tiedä.'
- 'Nyt on, *vittu*, kiire.'

Työkalu 6: FUUSIO (Hitsaustyökalu)

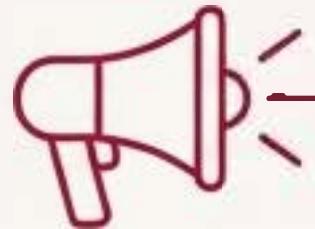
Käyttötarkoitus: Luovuuden huippu. Mahdollistaa uusien, iskevien yhdysanojen takomisen.

Esimerkkejä:

- Klassikko: '*Vittumainen.*'
- Luova yhdistelmä: '*Yli-vitun-kierroksilla.*'
- Tehoinsultti: '*Paskavitunläski.*'

Yhden sanan neljä elämää

Jäsennämme sanan tunnistettuja rooleja neljään pääkategoriaan, jotka kuvaavat keskeisiä tehtäviä lauseessa ja ilmaisussa.

1. Vahvistajana ja määrän ilmaisijana

Sanaa käytetään tehostamaan ja ilmaisemaan intensiteettiä tai suurta määrää.

2. Lauseen rakenteellisena ytimenä

Sana toimii lauseen keskeisenä osana: substantiivina, verbinä tai osana kiinteää ilmaisua.

3. Kieltämisen ja kysymisen työkaluna

Sana muuntuu kieltosanaksi tai tehostaa kysymystä.

4. Asenteen ja tunteen ilmaisijana

Sana toimii partikkelina tai huudahduksena, joka värittää koko lausuman sävyn.

Ryhmä 1: Vittu vahvistajana ja määärän ilmaisijana

Yksi sanan yleisimmistä tehtävistä on toimia vahvistimena, joka nostaa toisen sanan tai käsitteen intensiteettiä.

Genetiivimuotoisena astemääritteenä (VII, VIII)

Vahvistaa adjektiivia tai adverbia. Tämä on ehkä sanan tunnetuin rooli.

Esimerkki: 'Vitun hidas',
'_Vitun hieno', 'Vitun hyvin'

Johdettuna adverbina (I)

Ilmaisee suurta määräää tai voimakasta intensiteettiä.

Esimerkki: 'Töitä on vitusti.'

Adjektiivijohdoksena (XIV)

Muodostaa kuvailevan määritteen, joka liittyy usein määrään.

Esimerkki: 'Vitullinen
määrä', 'Vitullinen kiire'

Ryhmä 2: Vittu lauseen rakenteellisena ytimenä

Voimasana ei ole vain lisäke, vaan se voi toimia lauseen päätoimijana tai keskeisenä elementtinä.

Verbijohdoksesta (VI)

Sanasta on johdettu verbejä, jotka toimivat lauseen predikaattina.

Esimerkki: 'Tämä vituttaa', 'Älä vittuile'

Itsenäisenä substantiivina (XIII)

Sana esiintyy lauseessa nominin roolissa, usein tunnepurkauksen alussa.

Esimerkki: Vittu, ei mulla oo aikaa.'

Osana kiinteää idiomia (XV)

Muodostaa vakiintuneen ilmauksen, jonka merkitys on 'mennä pieleen'.

Esimerkki: 'Koko homma meni vituaksi'

Predikatiivina (XVIII)

Kuvaaa lauseen subjektiä, usein partitiivissa.

Esimerkki: 'Se on vittua se.'

?- Ryhmä 3: Vittu kielämisen ja kysymisen työkaluna

Yksi sanan yllättävimmistä rooleista on sen käyttö kielämisen ja kysymysten tehostamisen välineenä.

Kieltoverbittömänä kieltona (IV)

Sana korvaa 'ei'-verbin ja toimii itsenäisenä kielvänenä reaktionä.

Esimerkki: 'Vitut se mitään tiedää.'

Kysymyslauseen vahvisteenä (X, XI)

Lisätään kysymyssanan perään ilmaisemaan voimakasta ihmettelyä, epäuskoaa tai suuttumusta. Sijamuoto vaihtelee.

Partitiivi: 'Mitä vittua?', 'Kuka vittua?'
Inessiivi: 'Missä vitussa?', 'Miten vitussa?'

Partitiivimuotona vahvistamassa kieltoa (II)

Korostaa kiinnostuksen täydellistä puutetta.

Esimerkki: 'Ei kiinnosta vittuakaan'

Ryhmä 4: Vittu asenteen ja tunteen ilmaisijana

Usein sanan tehtävä ei ole kantaa **kieliopillista merkitystä**, vaan ainoastaan välittää puhujan asenne tai tunnetila (affekti).

Itsenäisenä reaktiivisena huudahduksena (XXII)

Toimii yksinään täydellisenä reaktion tilanteeseen.

Esimerkki: "Voi **vittu**!",
"Ai **saatana** sentäään!"

Sävypartikkelina lauseen sisällä (XVII)

Sijoitetaan lauseen keskelle antamaan sille affektisen sävyn.

Esimerkki: "Saatiin **vittu** turpaan."

Huomionkohdistimenä tai vuoron lopetuksena (XXI)

Asetetaan lauseen loppuun affektiseksi "pisteeksi".

Esimerkki: "Se meni taas pieleen, **vittu**."

Konjunktion jälkeisen lauseen kehystäjänä (XVI)

Asetetaan ennen konjunktioita (että, kun, jos), jolloin asennoituminen kohdistuu koko seuraavaan lauseeseen.

Esimerkki: '**Vittu** että väsyttää.'

Kielellisen luovuuden huippu: Vittu sanan sisällä

Kaikkein poikkeuksellisin osoitus sanan integroitumisesta kieleen on sen käyttö **infiksinä** – eli sanan sisään tunkeutuvana elementtinä. (XIX)

Tässä roolissa sana ei noudata perinteisiä kielioppisääntöjä, vaan sen tehtävä on puhtaasti rytminen ja tehostava, katkaisten yhdyssanan tai ilmauksen humoristisella tai aggressiivisella tavalla.

Tämä on äärimmäinen esimerkki kielen leikillisyydestä ja puhujien kyvystä rikkoa ja uudelleenmuovata sääntöjä.

Dino **-vitun-** saurus
Yli **-vitun-** kierroksilla

(Vrt. englannin ‘abso-fucking-lutely’)

Mahdoton käänöstehtävä?

Sanan ainutlaatuinen kielipuolinen ekosysteemi asettaa valtavan haasteen käääntäjille. Kuten Paavilaisen *Trainspotting*-analyysi osoittaa, suoraa vastaavuutta on harvoin.

Englannin *fuck* on monipuolinen, mutta sen kielipuoliset roolit ovat erilaiset. Esimerkiksi infiksin käyttö ('absofuckinglutely') on mahdollista, mutta kieltoverbrittömät rakenteet tai inessiivivahvisteet puuttuvat.

Kääntäjä joutuu jatkuvasti tekemään valintoja:

- Säilytetäänkö karkeusaste? (funktioaalinen vastaavuus)
- Säilytetäänkö kielipuolinens rooli? (rakenteellinen vastaavuus) FI
- Käytetäänkö toista kirosanaa, neutraalia sanaa vai jätetäänkö sana kokonaan pois?

Trainspotting-käännöksessä suomen *vittu* ja *paska* osoittautuivat monipuolisimmiksi vastineiksi, mutta usein kääntäjä joutuu turvautumaan luoviin ratkaisuihin tai kompensoimaan merkitystä muualla lauseessa.

Kiroilijan muistilista

Tiedä motiivisi: Onko tavoitteesi purkaa tunnetta (psykologinen), rakentaa ryhmähenkeä (sosiaalinen) vai tehostaa viestiä (kielellinen)?

Valitse oikea työkalu: Tarvitsetko iskuvoimaa (huudahdus), toimintaa (verbi), nimeystä (substantiivi) vai vahvistusta (määrite)?

Hallitse: **KATSO TARKEMPI LAUSEENIÄSENNSKARTTA!**

Rytmitä ja sävytä: Käytä V-sanaa myös lauseen sisäisenä tehokeinona (mausteenä).

Varioi: Älä jumiudu yhteen sanaan. Laajenna arsenaaliasi.

PROMPTATTUJA POIMINTOJA LÄHTEISTÄ

- Paavilainen, Mona (2010). Fucking helvetin Scheisse - Kirosanoista ja niiden käänämisestä Irvine Welshin Trainspottingissa. Tampereen yliopisto.
- Lefevere, A. (2017). Translation, rewriting, and the manipulation of literary fame (Revised and english.). Routledge. Chapters 7-8. <https://doi.org/10.4324/9781315458496>.
- Pitkäsalo, Eliisa (2015): Tutkimus Kaunokirjallisen puheen aggressiivisuus, jossa vertaillaan suomalaisten klassikoiden ja uudemman kaunokirjallisuuden kiroiluilmauksia.<https://blogs.helsinki.fi/hatespeech/files/2015/06/>
- Rinta-Pollari, Alma (2020): Pro gradu -tutkielma ”Älyköt kohtelee mua ku omaansa vaik selitän vaan paskaa jonka keksin matkal” – Diskursiivinen subjekti rap-artisti DJ Kridlokkin lyriikoissa. Jyväskylän yo.
- Jokelainen, Jessi (2018): Kandidaatintutkielma Helvetti, saatana ja perkeleenvittu – Ikäryhmien väliset erot alatyylisessä kielenkäytössä, joka vertailee nuorten ja aikuisten kielenkäyttöä. Oulun yo.
- Weckström, Anna-Maria (2018): Pro gradu -tutkielma Kirosanojen käänäminen ja kirosanat osana karakterisaatiota ja puheen illuusiota J.R. Wardin teoksessa Sitomaton rakastaja. Tampereen yo.
- Riihonen, Helmi (2019): Pro gradu -tutkielma ”On vallan perkelettä kun et kirjoita” – Kiroilu sota-ajan kirjeissä, joka analysoi sotavuosien 1939–1946 kirjeaineistoa. Tampereen yo.
- Paavilainen, Mona (2010): Pro gradu -tutkielma Fucking helvetin Scheiße – Kirosanoista ja niiden käänämisestä Irvine Welshin Trainspottingissa. Tampereen yo.
- Kaunonen, Venla (2024): Kandidaatintutkielma Jumalauden idiootti. Kirosanojen kielipäällinen hyväksytävyys nuorten kielitajun valossa. Turun yo.

TIETOJA KOOSTEESTA

TEKIJÄ: Nina Mäki-Kihniä CC-BY

TIETOLÄHDE: lista, ellei mainittuerikseen

AI-GENEROINTI Prompattu lähteen sisällön osien tulkinnan apuri (ChatGPT 5.2, 1/2026)

Infograafien ja diojen pohja (NotebookLM, 1/2026)

MUOKKAUS & EDITointi: Nina Mäki-Kihniä